

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019. gada 9. septembrī Nr. 6-1/1551

Uz 2019. gada 27. augusta Nr. 1-14/19/059

**Inčukalna pamatskolas
direktoram Kasparam Kirim**
incukaln@latnet.lv

Par mācību līdzekļu iegādi

Tiesībsarga birojā ir saņemta Jūsu atbilde (reģistrēta 28.08.2019. ar Nr.6-1/1005) par skolēnu nodrošināšanu ar mācību līdzekļiem.

Atbildes 2. punktā rakstāt, ka šā gada 28. jūnijā nosūtījāt visiem vecākiem mācību līdzekļu sarakstus. Saraksta izvērtēšana notiek sadarbībā ar kontrolējošo institūciju - Izglītības kvalitātes valsts dienestu (turpmāk – IKVD) un Jūs rīkosieties atbilstoši kontrolējošās institūcijas atbildei. Vēlos vērst uzmanību, ka skola kā pašvaldības iestāde darbojas publisko tiesību jomā un tai ir jāievēro administratīvā procesa principi. Viens no šiem principiem ir privātpersonas tiesību ievērošanas princips, kas noteic, ka iestāde piemērojamo tiesību normu ietvaros veicina privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Līdz ar to skolai nebija šķēršļu pēc tiesībsarga vēstules saņemšanas jau augusta sākumā patstāvīgi pārskatīt vecākiem nosūtīto mācību līdzekļu sarakstu un veikt tajā korekcijas, samazinot mācību līdzekļu daudzumu, kas jāpērk vecākiem. Augusta beigās vecāki jau ir sagādājuši skolai nepieciešamās lietas un saraksta pārvērtēšana ir zaudējusi savu aktualitāti.

Atbildes 3. punktā lūdzat sniegt visām skolām vienotu IKVD un tiesībsarga viedokli, kas saskaņots ar Latvijas Pašvaldību savienību (turpmāk – LPS). Paskaidroju, ka saskaņā ar Tiesībsarga likuma 4. panta pirmajā daļā noteikto tiesībsargs savā darbībā ir neatkarīgs un pakļaujas vienīgi likumam. Nevienam nav tiesību ietekmēt tiesībsargu viņa funkciju un uzdevumu pildīšanā. Tiesībsarga funkcijas ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Bērnu tiesību jomā likumdevējs ir noteicis tiesībsargam uzdevumu iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.¹ No likumā noteiktās tiesībsarga kompetences sniegt neatkarīgas institūcijas priekšlikumus bērnu tiesību ievērošanas veicināšanai nepārprotami izriet, ka tiesībsargam savs viedoklis ar citām institūcijām nav jāaskaņo. Ņemot vērā, ka tiesībsarga priekšlikums samazināt par vecāku līdzekļiem pērkamo mācību līdzekļu skaitu veicina bērnu tiesību ievērošanu, nav

¹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punkts.

pamata Jūsu bažām, ka IKVD vai LPS varētu negatīvi vērtēt rekomendācijas izpildīšanu. Turklāt jāņem vērā, ka pašvaldības attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs var brīvprātīgi realizēt savas iniciatīvas ikvienā jautājumā, ja tas nav Saeimas, Ministru kabineta, ministriju, citu valsts pārvaldes iestāžu, tiesas vai citu pašvaldību kompetencē vai arī ja šāda darbība nav aizliegta ar likumu.² Individuālo mācību piederumu nodrošināšana skolēniem par pašvaldības līdzekļiem nav aizliegta ar likumu un nav citu institūciju kompetencē, līdz ar to gadījumā, ja skolas padome nolemtu mācību līdzekļu sarakstus vecākiem neizsniegt un visu nepieciešamo sagādāt par pašvaldības līdzekļiem, lēmums būt likumīgs.

Atbildes 4. punktā lūdzat izvērtēt skolas padomes lēmuma tiesiskumu (lēmuma datums un numurs nav norādīts). Lēmumu neesat atsūtījis, un tas nav arī atrodams skolas mājaslapā. Skolas mājas lapas sadaļas “Par skolu” apakšsadaļā “Skolas padome” jaunākā informācija ir par 12.11.2018. plānotās sēdes darba kārtību. Savukārt atbildes 2. punktā atsaucaties uz skolas padomes rekomendāciju (nevis lēmumu). Ņemot vērā, ka konkrētā lēmuma tiesiskumu iepriekš minēto apstākļu dēļ izvērtēt nav iespējams, atbilde ir vispārīga.

Izglītības iestādes padomes lēmums par to, kādus Izglītības likuma 1.panta 12.⁵ punkta "k" apakšpunktā minētos individuālos mācību piederumus nodrošina izglītojamo vecāki, vecākiem ir saistošs.³ Tātad skolas padomes lēmums ir administratīvais akts. Ja lēmums ietver tikai "k" apakšpunktā minētos individuālos mācību piederumus, tad tas ir tiesisks. Ja lēmumā ir vēl kādi mācību līdzekļi, ko “k” apakšpunkts neietver, lēmums ir prettiesisks jeb nelikumīgs, jo padome pārsniegusi savu kompetenci.

Ja lēmums ir prettiesisks, skolas padome to var atcelt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 86. panta pirmo daļu, kas noteic, ka adresātam nelabvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt jebkurā brīdī, un pieņemt jaunu, tiesisku lēmumu. Skolai tādā gadījumā būtu jāatlīdzina vecākiem zaudējumi, kas radušies, pērkot tās lietas, kas jānodrošina skolai, un paļaujoties, ka lēmums ir tiesisks. To nosaka Administratīvā procesa likuma 10. pants: “Privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa. Iestādes kļūda, kuras pieļaušanā privātpersona nav vainojama, nedrīkst radīt privātpersonai nelabvēlīgas sekas.”

Atbildes 5. punktā lūdzat izskaidrot, kāda loma un lemtspēja ir skolas padomei mācību līdzekļu jautājumos un vai tā saskan ar skolu autonomijas palielināšanu. Skolas padomes kompetence (arī lemtspēja) mācību līdzekļu jautājumā ir skaidri noteikta Izglītības likuma 31. panta trešajā daļā. Izglītības iestādes padome:

- sniedz izglītības iestādes vadītājam priekšlikumus par iestādes budžeta sadalījumu (4. punkts);
- ir tiesīga lemt par to, kādus šā likuma 1. panta 12.⁵ punkta "k" apakšpunktā minētos individuālos mācību piederumus nodrošina izglītojamo vecāki (personas, kas realizē aizgādību)” (5. punkts);
- lemj par mācību līdzekļu un materiālu, atbilstību šā likuma mērķī ietvertajai izglītojamā tikumiskās attīstības nodrošināšanai un tikumiskās audzināšanas vadlīnijām (5¹ punkts).

Skolas padome nav tiesīga pieņemt lēmumu, ar kuru vecākiem tiek uzlikti tādi pienākumi, kurus likums neparedz. Likums⁴ nosaka vecākiem pienākumu savu materiālo iespēju robežās nodrošināt sava bērna izglītošanai nepieciešamos šā likuma

² Likuma Par pašvaldībām 12. pants.

³ Izglītības likuma 58. panta ceturtnā daļa.

⁴ Izglītības likuma 58. panta trešā daļa.

1.panta 12.⁴ punkta "k" apakšpunktā minētos individuālos mācību piederumus. Skolas padome var lemt, kādus individuālos mācību piederumus nodrošina vecāki. T.i., padome var konkretizēt, kas no 1.panta 12.⁴ punkta "k" apakšpunktā minētā ir jāpērk vecākiem un ko nodrošinās skola, kāds apģērbs ir svētku apģērbs, kuros svētkos jāierodas svētku apģērbā, no kura datuma nepieciešami maiņas apavi u.tml. Skolas padome attiecībā uz mācību līdzekļiem, kas jāpērk vecākiem, var lemt tikai Izglītības likuma 1.panta 12.⁴ punkta "k" apakšpunkta ietvaros. Sabiedrības iesaiste (Skolas padomes personā) un skolu autonomijas palielināšana nav saistīta ar likumā neparedzētu pienākumu, kas attiecas uz mācību līdzekļu iegādi, uzlikšanu vecākiem.

Atbildes 6. punktā lūdzat virzīt izmaiņas Izglītības likumā, lai precizētu neskaidrības par individuālo mācību līdzekļu finansēšanas avotu un definētu, kādi priekšmeti, līdzekļi un aprīkojums tajos ietilpst.

Individuālie mācību piederumi, kas jāiegādājas vecākiem, ir uzskaitīti Izglītības likuma 1. panta 12.⁵ punkta "k" apakšpunktā. Tie ir:

- 1) kancelejas piederumi;
- 2) apģērbs un apavi;
- 3) atsevišķu mācību priekšmetu (sports, mājturība un tehnoloģijas u.c.) obligātā satura apguvei nepieciešamais specifiskais apģērbs, apavi un higiēnas piederumi;
- 4) materiāli, kurus izmantojot mācību procesā skolēns rada priekšmetu vai produktu savām vajadzībām.

Kancelejas piederumi ir universāla rakstura – to lietošana nav saistīta ar kāda konkrēta mācību priekšmeta satura apguvi (piemēram, pierakstu klade, burtnīca, pildspalva, parastais zīmulis, zīmuļu asināmais, līme, lineāls, dzēšgumija, krāsu zīmuļi, flomāsteri).

Apģērbs un apavi – ikdienas apģērbs un svētku apģērbs, maiņas apavi iekštelpām.

Atsevišķu mācību priekšmetu obligātā satura apguvei nepieciešamais specifiskais apģērbs, apavi un higiēnas piederumi ir, piemēram, sporta tērps āra nodarbībām, sporta tērps iekštelpām, sporta apavi, peldkostīms, peldbikses, peldcepure, baseina čības, dvielis, priekšauts, matu stīpiņa vai lenta, lakatiņš.

Materiāli, kurus izmantojot skolēns rada priekšmetu vai produktu savām vajadzībām – audums, dzija vai jebkurš cits materiāls vai izejviela, ja skolēns vēlas izgatavot priekšmetu vai produktu, pārsniedzot obligātās prasības, ko paredz mācību priekšmeta obligātais saturs (standarts). Piemēram, mācību priekšmeta Mājturība un tehnoloģijas standarts paredz, ka skolēns, beidzot 6. klasi, prot tamborēt. Ja skolēns tamborē paraudziņu, dziju nodrošina skola. Ja skolēns vēlas uztamborēt čības, dziju iegādājas vecāki.

Izsmēļošs mācību piederumu uzskaitījums likumā nav iespējams un nav nepieciešams, jāievēro princips, ka materiāli izglītības obligātā satura apguvei nav jāpērk vecākiem. Prakse iekļaut individuālo mācību piederumu sarakstā mācību līdzekļus, kas jānodrošina skolai, neatbilst labas pārvaldības principam un nav pieļaujama.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

L.Grāvere

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu